

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“

ПРАВНО-ИСТОРИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ

КАТЕДРА „ПУБЛИЧНОПРАВНИ НАУКИ“

Джорджия Красиминова Папучарова

ЕВРОПЕЙСКА ЗАПОВЕД ЗА РАЗСЛЕДВАНЕ

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд

за присъждане на образователна и научна степен

„доктор“ по професионално направление 3.6. Право

(Наказателен процес)

Научен ръководител:

проф. д-р Добринка Чанкова

Благоевград

2025 г.

Докторантът е зачислен в редовна докторантура по докторска програма „Наказателен процес“ от научна област 3. Социални, стопански и правни науки, проф. направление,

3.6. Право, съгласно заповед № 1428 от 02.07.2018 г. на ректора на Югозападен университет „Неофит Рилски“.

Трудът е обсъден и насочен за публична защита на заседание на Катедра „Публичноправни науки“ в Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“ на 10.03.2025 г.

На основание заповед № 868 от 18.03.2025 г. на ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“ е утвърден състав на научното жури и е определена дата за провеждане на открито заседание за защита на дисертационния труд.

Вътрешни членове на научното жури:

Проф. д. ю. н. Костадин Кирилов Бобев, ЮЗУ „Неофит Рилски“

Доц. д-р Надежда Йорданова Кръстева, ЮЗУ „Неофит Рилски“

Резервен член: Доц. д-р Юлиана Младенова Матеева, ЮЗУ „Неофит Рилски“

Външни членове на научното жури:

Проф. д. н. Антон Тонев Гиргинов

Доц. д-р Живко Ангелов Велчев

Резервен член: Доц. д-р Невена Иванова Русева

*На дата **04.06.2025** г. от 11:00 ч. ще бъде проведено открито заседание на научното жури за защита на дисертационния труд.*

Дисертационният труд и материалите по защитата са на разположение в ПИФ на ЮЗУ „Неофит Рилски“ на адрес: гр. Благоевград, пл. Г. Измирлиев-Македончето № 1, и на интернет страницата на университета: www.swu.bg.

СЪДЪРЖАНИЕ

I. Обща характеристика на дисертационния труд	4
1. Актуалност на научния труд.....	4
2. Предмет и обseg на научния труд.....	6
3. Цел, теза и задачи на научния труд.....	7
4. Методология на научно-изследователската работа.....	10
5. Обем и структура на научния труд.....	11
6. Библиография	12
II. Съдържание на дисертационния труд.....	12
Увод.....	12
1. Глава първа. Същност, история, органи и модели на международно сътрудничество по наказателноправни въпроси	12
2. Глава втора. Анализ на Директива 2014/41/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 3 април 2014 г. относно Европейската заповед за разследване.....	13
3. Глава трета. Европейската заповед за разследване във връзка с други инструменти за съдебно сътрудничество	22
4. Глава четвърта. Транспониране на Директива 2014/41/ЕС на Европейския парламент и на Съвета в Българското национално законодателство.....	23
5. Глава пета. Транспониране на Директивата от различните държави членки.....	24
Заклучение.....	27
III. Приноси моменти.....	28
IV. Публикации, свързани с дисертационния труд.....	30

I. Обща характеристика на дисертационния труд

1. Актуалност на научния труд

Актуалността на настоящия дисертационен труд се обуславя най-вече от изключителната важност на международното правно сътрудничество по наказателноправни въпроси. То е най-сериозното оръжие, с което международното наказателно правосъдие разполага в борбата срещу динамично развиващата се трансгранична престъпност. Свободният обмен на стоки, услуги, капитал и информация, както и свободното движение на хора между държавите разкрива нови възможности пред международната организирана престъпност и тя достига нови и все по-комплексни измерения. В условията на глобализация и дигитализация на днешния свят, необходимостта от ефективни и модерни инструменти за сътрудничество между държавите в сферата на наказателното право става все по-осезаема. С развитието на технологиите през XXI век се откриват възможности за установяване на нови форми на сътрудничество между държавите. Едва ли има държава, която да не признава и да не прибегва до различните механизми за правна помощ, независимо дали иде реч за разследване с международен елемент или изцяло вътрешнонационално такова.

В исторически план първата форма на сътрудничество в наказателноправната сфера е екстрадицията, регулираща материята относно предаването на лица между различни държави за целите на осъществяването на наказателно преследване срещу тях. През 20-ти век, след Втората световна война, започва формирането на международни организации като ООН и Интерпол, които играят ключова роля в координацията на международното правно сътрудничество. Развитието на Европейския съюз (ЕС) също оказва голямо влияние. Постепенно правното сътрудничество в рамките на ЕС еволюира. Създаването на общо

икономическо и правно пространство, определянето на принципа на взаимното признаване и доверие като негов „крайъгълен камък“ води до преосмисляне на съществуващите механизми за сътрудничество и приемането на нови такива като Европейската заповед за арест (ЕЗА) и Европейската заповед за разследване (ЕЗР). След приемането на ЕЗА, ЕЗР е вторият инструмент, изцяло основан на принципа на взаимно признаване и доверие между държавите членки и позволява опростена процедура за трансфер на доказателства – независимо дали те вече са налични в изпълняващата държава или следва да бъдат събрани от нея. Тя представя на международната сцена на наказателноправното сътрудничество нова опростена процедура за предаване на доказателства между държавите членки на ЕС, като измества изцяло прилагането на молбите за правна помощ съгласно Конвенцията за правна взаимопомощ от 2000 г. в тази сфера. В Директива 2014/41/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 3 април 2014 г. относно Европейската заповед за разследване (ДЕЗР) законодателят инкорпорира идеята за единна, ускорена и лишена от административна тежест система за събиране и предаване на доказателствени материали между различни държави, която да замести съществуващата допреди това силно фрагментирана правна рамка в сферата на международното доказателствено право.

Разпоредбите за прилагане на ДЕЗР са транспонирани в българското законодателство със Закона за европейската заповед за разследване от 7 февруари 2018 г., който влиза в сила на 23 февруари 2018 г. (ЗЕЗР). Преди това в Република България не е налице специален закон за международното сътрудничество и взаимната правна помощ, но разпоредбите по този въпрос са включени в НПК.

Настоящият труд съдържа анализ на европейската регулация на ЕЗР и на българския закон, транспониращ ДЕЗР, като идентифицира както предимствата, така и слабите страни на инструмента. Темата е актуална, тъй

като ЕЗР все още е сравнително нов механизъм за сътрудничество по наказателноправни въпроси. За период от почти 10 г. на приложение, практиката, свързана с ЕЗР, става повод за допълнителни разсъждения върху различни аспекти на тази форма на правно сътрудничество. Съществено внимание е обърнато на ключови съдебни решения, водещи до промени не само в ЗЕЗР, но и в други национални законодателства.

2. Предмет и обseg на научния труд

Предмет на изследване на дисертационния труд са основните характеристики на ЕЗР като механизъм за правно сътрудничество по наказателноправни въпроси– обхват, форма, издаване, предаване, признаване, изпълнение, компетентни издаващи и изпълняващи органи, основания за отказ на признаването и изпълнението. В тази връзка обектът на изследване може да бъде разделен на два основни такива – европейска и българска регулация на ЕЗР. Трудът последователно преминава от ДЕЗР към ЗЕЗР като разглежда ключови моменти на тяхното съдържание.

Отделна глава е съсредоточена върху сравнително-правен анализ между ЕЗР и други инструменти за правно сътрудничество, който е от интерес за целите на изследването на труда, очертава ясни граници между тях, идентифицира допирните точки на ЕЗР с останалите форми на сътрудничество, както и нейните слаби страни.

В труда е включена и основна информация относно транспониращите законодателства на останалите държави членки, участващи в ДЕЗР и съдържа интересни от теоретична и практическа гледна точка сравнения и примери.

Особено внимание е отделено на защитата на основните права и свободи на човека в контекста на прилагането на ЕЗР и критичен анализ на инкорпорирането на този принцип в отделно основание за отказ от признаване и изпълнение на ЕЗР.

С нарастването на ролята на международното правно сътрудничество по наказателноправни въпроси, в т. ч. и на ЕЗР като негов механизъм и натрупването на практика по разглежданата тематика, въпросите относно връзката между различните инструменти за сътрудничество, запазването на държавния суверенитет в тази сфера на правото и опасността от накърняване на конкретни основни права на индивида стават все по-актуални. Темата за баланса между интересите на суверенните държави, на засегнатите от приложението на ЕЗР лица и основния интерес за ефективно международно наказателно правосъдие продължава да бъде активно обсъждана и допринася за значимостта на дисертацията.

3. Цел, теза и задачи на научния труд

Целта на научния труд е задълбочено изследване, идентифициране, систематизиране и дефиниране на основните аспекти на ЕЗР и връзките ѝ с други, сходни на нея инструменти за международно сътрудничество по наказателноправни въпроси. За постигането на тази цел изследването поставя като своя отправна точка конкретизирането на мястото на ЕЗР в историята на международното правно сътрудничество и неговите модели и акцентира върху анализ на принципа на взаимното признаване, който стои в основата на нейната регулация. Чрез проучване и анализиране на тези елементи трудът очертава по-ясно границите между ЕЗР и други сходни уредби, извежда на преден план празноти в европейската и съответно националната уредба на този механизъм и дава насоки за осъвършенстването им.

В настоящото изследване се застъпва тезата, че проектът за директива за европейска заповед за разследване, представен от седем държави членки през 2010 г., представляващ последната стъпка по дългия път към създаването на европейски регламент за събирането на доказателства на международно равнище бележи успех. Въпреки, че

структурата на този инструмент е сложна и той е насочен както към провеждане на действия по разследване в чужбина, така и към получаване на доказателства, които вече са притежание на изпълняващата държава, той успява да разкрие ново приложение на принципа на взаимно признаване, съчетан с гъвкавостта на системата на взаимната правна помощ. Въпреки волята на европейския законодател да създаде единен, максимално опростен и бърз механизъм за събиране на доказателства, при прилагането на ЕЗР възникват доста въпроси относно това какво точно попада в обхвата на новата регулация и какви точно процесуални действия могат да бъдат неин предмет. Изследването се стреми да изясни възможно най-детайлно докъде се разпростира приложението на тази система за правно сътрудничество в сферата на доказателственото право и на какви принципи се осъществява обезсилването на предшестващите ЕЗР инструменти.

Конкретните задачи са:

- Идентифициране на позицията на ЕЗР в историята и методологията на международно сътрудничество по наказателноправни въпроси; Поставяне на разграничителни линии между нейния механизъм и модела на правната взаимопомощ; Изясняване на приложението на принципа на взаимно признаване, който се определя като двигател на европейската интеграция по наказателноправни въпроси и как той действа в контекста на ЕЗР, която създава нов и модернизираният негов облик;
- Подробен анализ на Директива 2014/41/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 3 април 2014 г. относно Европейската заповед за разследване – проследяване на хронологията от проекта за директива до действащата ѝ към момента актуална версия, анализ на целите на Европейския законодател, на обхвата, понятието компетентен издаващ орган, основания за отказ на признаването и

изпълнението на ЕЗР;

- Извършване на сравнително-правен анализ между ЕЗР и други сходни инструменти за международно сътрудничество по наказателноправни въпроси с цел ясно очертаване на допирните им точки, предназначение и функция, силни и слаби страни;
- Анализ на транспонирането на Директива 2014/41/ЕС на Европейския парламент и на Съвета в българското национално законодателство, преглед на ключови промени за периода на действие на ЗЕЗР, анализ на единния стандартен формуляр за издаване на ЕЗР по раздели и идентифициране на най-добри практики за попълването му;

4. Общ преглед на транспонирането на ДЕЗР от различните държави членки и очертаване на кратки профили на националните имплементиращи законодателства на Португалия, Финландия, Нидерландия и Румъния, насочен към изясняване дали ЕЗР е адекватно решение в областта на доказателственото право от страна на европейския законодател и доколко подходът на посочените държави е сходен, до какви специфики в приложението на ЕЗР водят особеностите на съответното разглеждано национално законодателство, добри практики и критики;Методология на научно-изследователската работа

В настоящия дисертационен труд са използвани разнообразни научно-изследователски и методологически подходи, които са необходими поради широкия и интердисциплинарен характер на разглежданата проблематика.

Методология на изследването

Методологията на изследването включва няколко основни подхода: нормативен, документален, теоретичен, историко-хронологичен, логико-аналитичен, телеологичен и системен, съчетани със сравнителноправен анализ.

Описателно-аналитичен и лингвистичен подход

За да се обясни съдържанието на съответни нормативни разпоредби,

когато е необходимо, е използван описателно-аналитичен и лингвистичен подход за изясняване на семантиката.

Общонаучни и специализирани методи

Методологичната основа на този труд представлява съвкупност от общонаучни и специализирани методи за провеждане на научни изследвания. Сред общонаучните методи са дедукция, индукция, анализ, синтез и сравнение, съчетани с критико-аналитичен подход.

Историческо развитие и еволюция

Това позволява не само да се проследи историческото възникване и развитие на ЕЗР като модерен механизъм за събиране и предаване на доказателствен материал на международно равнище, но и да се обяснят тенденциите в еволюцията международното правно сътрудничество по наказателноправни въпроси и необходимостта от нов подход и единна регулация в тази сфера на правото.

Оценка на законодателството

Чрез критико-аналитичния и сравнителноправния метод е извършена оценка на законодателството, регулиращо механизма на ЕЗР на европейско и национално равнище. Въз основа на този анализ могат да се предложат препоръки *de lege ferenda* за усъвършенстване на съществуващата правна уредба.

1. Обем и структура на научния труд

Дисертационният труд се състои от увод и пет глави, като завършва със заключение, приложения и списък с публикации. Трудът е с общ обем от **188 страници**, включително съдържанието, библиографията и приложенията. В съдържателната част са обособени пет глави, като всяка е съдържа конкретни раздели. Библиографската справка включва **33** заглавия научна литература, **15** интернет източника, **25** нормативни акта, **18** стратегически акта, **13** източника на съдебна практика, **168** бележки под линия и **6** фигури/таблици.

II. Съдържание на дисертационния труд

Увод

Уводът очертава темата на дисертационното изследване, обосновава актуалността и значимостта на изследването, а именно ключовата роля на международното правно сътрудничество в борбата с трансграничната предтъпност и по-конкретно в условията на прогресивна глобализация и дигитализация, предоставящи нови хоризонти пред извършителите на престъпления. Извеждат се на преден план предмета, целта, научно- изследователската хипотеза и поставените задачи на изследването.

1. Глава първа. Същност, история, органи и модели на международно сътрудничество по наказателноправни въпроси.

Глава първа цели проследяване на историята на? международното правно сътрудничество, осмисляне на неговите модели – този на правната взаимопомощ и на сътрудничеството, основано на принципа на взаимното признаване, примери за различни механизми, принадлежащи към тези модели, специфичната роля на компетентните институции в областта на МПС по наказателноправни въпроси. Главата цели плавен преход към дефиниране на начина, по който комплексния характер на ДЕЗР измества молбата за правна помощ съгласно Конвенцията за взаимопомощ по наказателноправни въпроси между държавите членки на Европейския съюз от 2000 г.

Въпросът за събирането и предаването на доказателства между различни държави преминава през интензивни дискусии и показва адаптивност към развитието на законодателството на ЕС по наказателноправни въпроси. Настоящата глава проследява еволюцията на доказателственото право в ЕС до въвеждането на цялостна система за

получаване на доказателства по наказателни дела, основана на принципа на взаимното признаване и обхващаща всички видове доказателства и установяване на общи стандарти за събиране на доказателства в областта на наказателния процес чрез създаването на механизма на ЕЗР.

2. Глава втора. Анализ на Директива 2014/41/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 3 април 2014 г. относно Европейската заповед за разследване.

В раздел 1 на настоящата глава е направен общ преглед на ключови разпоредби на ДЕЗР. Разделът съдържа и информация относно проекта, представен през 2010 г. от Австрия, България, Белгия, Естония, Словения, Испания и Швеция. Изследвани са някои ключови разпоредби от регулацията на ЕЗР с цел да се направи сравнителен анализ между тях и други Европейски регламенти.

В раздел 2 е направен анализ на обхвата на ДЕЗР. Въпреки ясната основна цел на ЕЗР, а именно създаването на единен механизъм за процесуално-следствени действия, насочени към събиране на доказателства, при процеса на транспониране на ДЕЗР възникват доста въпроси относно това какво точно попада в обхвата регулацията и какви точно процесуални действия могат да бъдат нейн предмет. Целта е да се изясни възможно най-детайлно докъде се разпростира приложението на тази система за правно сътрудничество в сферата на доказателственото право и на какви принципи се осъществява обезсилването на предшестващите ЕЗР инструменти. За целта са разгледани различни аспекти от основното съдържание на ДЕЗР. За да се постигне максимална яснота е направено ясно разграничение между правно сътрудничество и полицейско сътрудничество, анализирани са понятията "всяко действие по разследването" и "съответните разпоредби", изложени са примери за разпоредби, които не биват засегнати от регулацията на ЕЗР, обяснено е

съдържанието на правилото за съвместимост и принципа На специалност, които действат при приложението на ЕЗР.

Раздел 3 отделя особено внимание на въпроса за допустимостта на доказателствата, събрани чрез механизма на ЕЗР. Проблемът как да се процедира с резултатите от следствени действия, които са законно получени в изпълняващата държава, но въпреки задължението за спазване на принципа на законност и от двете държави, се оказва, че са незаконни в издаващата държава членка, остава неразрешен. Въпреки всички усилия на държавните органи, може да се окаже, че доказателствата са събрани чрез нарушение на закона. Ето защо, съблюдаването на принципа на законосъобразност при събирането на доказателства е основа на задължителна двустранна проверка за допустимост, която се извършва и от страна на издаващата държава членка, но и от изпълняващата. Нещо повече, резултатите от тази проверка и при двете заинтересовани държави са взаимозависими- противоречие с принципа на законосъобразност в издаващата държава води до отказ да се извърши исканото процесуално-следствено действие в изпълняващата държава, а неизпълнението на принципа на законосъобразност в изпълняващата държава - до отхвърляне допустимостта на събраните доказателства.

Анализът в този раздел постепенно се пречупва и през призмата на българското транспониращо ЕЗР законодателство и стига до това, че не следва да е възможно да се издаде ЕЗР в ситуация, в която българското наказателно-процесуално право предвижда изключения по отношение на събирането на доказателства като например: забраната за разпит на свидетел относно факти, за които е научил в качеството му на защитник или повереник (чл. 121, ал. 2 НПК) или разпит на служител под прикритие като свидетел, въпреки че са налице достатъчно основания да се предполага, че в резултат на свидетелстването може да възникне реална опасност за живота или здравето му (чл. 123а, ал. 1 НПК), или получаване на показания чрез

използване на недопустими методи на разпит (например чрез принуда или незаконна заплаха).

Чрез използването на ЕЗР не могат да се заобикалят забраните, установени в българския наказателен процес, нито така наречените "относителни правила за изключване", като например да се разпита като свидетел лице, което е упражнило правото си да откаже да свидетелства в Република България (чл. 121, ал. 2 НПК), ако в друга държава членка такива права не са му предоставени. Този извод е генерален и е валиден за всяко друго вътрешнонационално законодателство на държавите членки, транспонирани ДЕЗР и е израз на принципа на опазване на техния държавен суверенитет в рамките на наказателното правосъдие.

Раздел 4 изследва подробно понятието „издаващ орган“ в контекста на приложението на ЕЗР. Изискването на регулацията е ЕЗР винаги да бъде издавана от съдебен орган, а в хипотезите в които органът няма такъв, то тя да бъде потвърдена от съдебен орган, преди да бъде предадена за изпълнение на съответната изпълняваща държава. Включеният в този раздел анализ разглежда доколко изискването издаващият орган да бъде съдебен е абсолютно и кога всъщност един орган има качеството на съдебен такъв. Стига се до заключението, че прокуратурата се явява гарант на законността пред съдилищата, което от своя страна я прави пълноценен участник в правораздаването, доколкото тя не следи за опазването основно на интереса на конкретно звено от публичната администрация, а взема предвид и брани обществения интерес, произтичащ от спазването на закона. Поради тази причина член 2 от ДЕЗР приравнява прокуратурата наравно на съдилищата. Аналогично при случаите, в които даден административен орган упражнява функции по разследване, сходни с тези на прокуратурата, не води до положение, при което той губи своя статут на административен орган и като такъв — своето структурно и функционално подчинение на административната йерархия, и най-вече няма как да придобие

необходимата компетентност, за да формира преценката за необходимост и пропорционалност съгласно Директивата.

Раздел 5 е фокусиран върху основанията за отказ на признаването и изпълнението на Европейска заповед за разследване. Механизмът на ЕЗР предвижда „изгаряне“ на класическите основания, които са на разположение при исканията за взаимопомощ и изпълнение на Европейска заповед за предаване на доказателства. В този аспект регулацията на ЕЗР излиза далеч извън рамките на други мерки на ЕС, дори и от тази на Рамковото решение за европейската заповед за арест, която също се основава на принципа на взаимното признаване.

Основанията за отказ, в член 11 и глава IV от ДЕЗР са изброени в изчерпателен списък, който трябва да се тълкува ограничително. Те са изключение от принципа на взаимното признаване. Ето защо няма как да бъде отказано изпълнението на ЕЗР на основания, които не влизат в обхвата на този списък. Внимани е отделено на всяко едно от основанията за отказ, инкорпорирани в чл. 11, което е от значение за максималното изясняване на волята на законодателя, вложена във всеки от тези текстове.

В раздела е включена част относно зачитането на основните права на човека в контекста на приложението на ЕЗР. Разгледана е ключова съдебна практика във връзка с отношението между ЕС и националните законодателства на държавите членки, когато иде реч за стандарти на защита на основните права в областта на наказателното правосъдие.¹ Съдът на ЕС е пределно ясен по отношение на въпроса дали държавите членки могат да дадат приоритет на националното си право за сметка на правото на ЕС: подобно тълкуване подкопава ефективността и нарушава принципа на върховенство на правото на ЕС. Винаги, когато законодателят на ЕС хармонизира регулацията в сферата на защита на основните права в

¹ Case C-399/11, Judgment of the Court (Grand Chamber), 26 February 2013. Stefano Melloni v Ministerio Fiscal

конкретни хипотези, държавите членки автоматично губят правомощията си да инкорпорира по-високи стандарти на процесуални гаранции, дори въз основа на националната си конституция. В тези случаи ЕС решава кое ниво на защита е адекватно, тъй като постига баланс между сигурността на основните права, от една страна, и ефективността на правото на ЕС и взаимното сътрудничество по наказателноправни въпроси, от друга.

При анализа на липсата на зачитане на основните права като основание за отказ се изяснява, че трудно може да се разчита изцяло на презумпцията, че основните права се спазват непременно във всеки един практически казус. При правилно тълкуване на целта и съдържанието му, включването на това основание е стъпка напред в усъвършенстването на сътрудничеството, основано на взаимното признаване и доверие, т. к. допринася положително за укрепване и подчертаване на значимостта на основните права и свободи на гражданите на ЕС и създаването на благоприятни условия за установяване на така търсения баланс между тяхната защита и осъществяване на адекватна политика срещу трансграничната престъпност. Тук се очертава необходимостта от балансирана формулировка на текста на чл. 11 пар. 1, б. е). Към момента разпоредбата на това основание дава поле за интерпретация, което може да доведе до автоматична повторна проверка на решението за изпълнение, недоверието би заменило взаимното доверие, а принципът на взаимно признаване би бил лишен от самата си същност. За да се избегне превръщането на това основание в своеобразно убежище, към което изпълняващите органи да прибегват, когато липсва друго основание за отказ на издадена ЕЗР в труда е направено предложение за лека корекция на текста на чл. 11, пар. 1, б. е) :

От: „(...) ако съществуват сериозни основания да се смята, че би било налице нарушение на основните права на ЕС в следствие на извършването на съответното процесуално-следствено действие, посочено

в ЕЗР“

В: „съществуват сериозни основания да се смята, че изпълнението на процесуално-следственото действие, посочено в ЕЗР, е несъвместимо със задълженията на изпълняващата държава съгласно член 6 от ДЕС и Хартата;“

Въпреки на пръв поглед дребната модификация на текста това би стеснило неговото приложение до изключителни случаи и би елиминирало възможността за излишна интерпретация.

В края на раздела е изследван и българският подход при защитата на основните права на човека в контекста на прилагането на ЕЗР. Разгледано е в детайли знаковото в областта на сътрудничеството по наказателноправни въпроси решение по делото *Gavanozov II*. Това е първият случай, в който Съдът *de facto* забранява използването на инструмент за взаимно признаване в областта на наказателното право поради неспазване на основни права. В резултат на решението по това дело са направени промени и допълнения в ЗЕЗР, НПК и ЗОДОВ, които са разгледани подробно. Направените изменения целят да елиминират практическите пречки пред българските компетентни издаващи и изпълняващи ЕЗР органи да ползват легитимно този инструмент за правно сътрудничество по наказателноправни въпроси. Осигуряват и гаранция, че към действията за събиране на доказателства, предмет на ЕЗР, по силата на субсидиарното приложение на НПК, ще бъдат налични правни средства за защита, равностойни на предвидените при сходен национален случай.

Настоящият труд прави предложение и за допълнително усъвършенстване на създадената чрез измененията възможност за обжалване на материалноправните основания за издаване на ЕЗР от лицата, чиито лични или имуществени права са пряко и непосредствено засегнати от изпълнението на ЕЗР.

Чл. 6 Условия за издаване на Европейска заповед за разследване:

(4) Лицата, чиито лични или имуществени права са пряко и непосредствено засегнати от изпълнението на Европейската заповед за разследване, могат да обжалват материалноправните основания за нейното издаване в 14-дневен срок от датата на узнаване за извършване на действието по разследване или съдебното следствено действие

1. съответния първоинстанционен съд, когато заповедта е издадена в досъдебното производство;

2. съда, който я е издал в съдебното производство;

3. съответния районен съд, когато заповедта е издадена от административен орган в случаите на чл. 44, ал. 2 и чл. 52, ал. 4 от Закона за административните нарушения и наказания.

(5) Лицата по ал. 4 имат право да се запознаят с материалите по съответната преписка.

Чл. 11 Производство по признаване от съд:

(4) Законосъобразността на определението за признаване на Европейската заповед за разследване може да се обжалва от лицето, засегнато от съдебното следствено действие, в 7-дневен срок от узнаване за извършването му пред съответния апелативен съд. Апелативният съд се произнася по частната жалба в 7-дневен срок в закрито заседание с определение, което е окончателно.

(5) Лицето по ал. 4 има право да се запознае с материалите по съответната преписка

Чл. 12 Производство по признаване от прокурор:

(5) Законосъобразността на постановлението за признаване на

Европейската заповед за разследване може да се обжалва от лицето, засегнато от действието по разследване, в 7-дневен срок от узнаване за извършването му пред съответния окръжен съд. Съдът се произнася по частната жалба еднолично в 7-дневен срок в закрито заседание с определение, което е окончателно.

(6) Лицето по ал. 5 има право да се запознае с материалите по съответната преписка.

Предложените допълнения към цитираните разпоредби от ЗЕЗР осигуряват достатъчно информация на заинтересованите лица, за да могат пълноценно да упражнят правото си на достъп до ефективни правни средства при извършване на действия по разследването и съдебни следствени действия срещу тях. Без това допълнение, направените изменения в чл. 6 и чл. 12 от ЗЕЗР са неефективни и нефункционални.

В края на настоящия раздел е направен преглед и на защитата на личните данни през перспективата на приложението на ЕЗР. Разгледани са основни приложими принципи за защита на личните данни, които имат връзка с междуНародното сътрудничество по наказателноправни въпроси, което се осъществява чрез ЕЗР – принципът на справедливост и прозрачност (по-конкретно при обработка на електронни доказателства), принципът за ограничаване на целите, за които се използват данните и принципът за тяхното минимизиране, принципът за ограничение във времето на съхраняване. Чрез анализа на изброените основни начала при защитата на личните данни се стига до формиране на някои препоръки за усъвършенстване на мерките, които са взети в тази сфера при създаването на регулацията на ЕЗР:

1. Необходимост от по-задълбочено обучение на правоприлагащите органи, особено по отношение на ограниченията за защита на данните, свързани с електронните доказателства и open-source big data;

2. Необходимост от засилена сигурност на данните;
3. Необходимостта от повишаване на качеството на електронните доказателства и open-source big data;
4. Необходимост от засилване на защитата на принципа на ограничаването на целите и свеждането на данните до минимум;
5. Необходимост от засилване на защитата на принципа на ограничаването на целите и свеждането на данните до минимум.

3. Глава трета. Европейската заповед за разследване във връзка с други форми на правно сътрудничество.

Глава трета разглежда връзката между ЕЗР и други сходни инструменти за правно сътрудничество по наказателноправни въпроси. Налице са трудности в интерпретирането на регулациите на различните инструменти за правно сътрудничество по наказателноправни въпроси между държавите членки на ЕС и след транспонирането и съответно практическото приложение на регулацията относно ЕЗР. В някои случаи Евроюст не възприема ЕЗР като най-подходящия инструмент за правно сътрудничество и указва на съответните издаващи органи да прибегнат към друг такъв, като ЕЗА, заповед за обезпечаване на доказателства, формиране на съвместен екип за разследване или молба за правна помощ. Ето защо е важно да се направи сравнителен анализ между ЕЗР като модерен инструмент за правно сътрудничество по наказателноправни въпроси, основан на принципа на взаимното признаване и други форми на сътрудничество, като се вземе предвид и обстоятелството, че голяма част от тях не биват заменени от регулацията на ДЕЗР и тя не преклудира тяхното прилагане.

Настоящата глава съдържа сравнително-правни анализи между:

1. Европейска заповед за разследване и инструменти за обезпечаване на доказателства;
2. ЕЗР и Европейска заповед за арест (ЕЗА);
3. Европейска заповед за разследване и Съвместен екип за разследване (СЕР);

4. Глава четвърта. Транспониране на Директива 2014/41/ЕС на Европейския парламент и на Съвета в Българското национално законодателство.

Глава четвърта, озаглавена „Транспониране на Директива 2014/41/ЕС на Европейския парламент и на Съвета в Българското национално законодателство“, разглежда историята на приемането на Закона за Европейската заповед за разследване в изпълнение на задълженията на Република България, пряк резултат от членството ѝ в Европейския съюз.²

Преди приемането на ЗЕЗР в Република България не е налице специален закон за международното сътрудничество и взаимната правна помощ, но разпоредбите по този въпрос са включени в НПК. Главата преминава и през двете промени след влизането в сила на закона.³

Приетият от Република България нормативен акт се явява специален спрямо общите разпоредби на НПК. Това е изрично споменато и в § 3 на допълнителните разпоредби на ЗЕЗР. От момента на влизането в сила на този нормативен акт, правоотношенията, отнасящи се до международното правно сътрудничество по наказателноправни въпроси между държавите в ЕС, транспонирани в националното си законодателство ДЕЗР, се решават

² Обществена консултация- Проект на Закон за европейската заповед за разследване; Приложение No 2 към чл. 22, ал. 1 от Наредбата за обхвата и методологията за извършване на оценка на въздействието

³ Закон за изменение и допълнение на ЗЕЗР, обн. ДВ, бр. 32 от 26 април 2022 г. и Закон за изменение и допълнение на ЗЕЗР, обн. ДВ, бр. 36 от 23 април 2024 г.

съгласно неговия ред.

Анализът в тази глава преминава през основните моменти в ЗЕЗР:

Раздел 1: Издаване на Европейска заповед за разследване;

Раздел 2: Компетентни издаващи органи и инициатива за издаване на ЕЗР съгласно българското законодателство;

Раздел 3: Единен стандартен формуляр за издаване на Европейска заповед за разследване;

Раздел 4: Европейска заповед за разследване, свързана с предходна Европейска заповед за разследване;

5. Глава пета. Транспониране на Директивата от различните държави членки.

Глава пета разглежда подходите, които използват държавите от ЕС, за да въведат разпоредбите на ДЕЗР, могат да бъдат класифицирани в няколко групи, които могат да бъдат класифицирани в няколко групи:

- транспониране в специален закон⁴;
- транспониране в общ закон относно признаване на решенията на ЕС по наказателноправни въпроси⁵;
- транспониране чрез допълнение и/или изменение на съответния Наказателно-процесуалния кодекс в държавата⁶

Раздел 1 от тази глава очертава кратки профили на някои от

⁴ Белгия -22 MAI 2017. - Loi relative à la décision d'enquête européenne en matière pénale (NOTE : Consultation des versions antérieures à partir du 23-05-2017 et mise à jour au 26-01-2024;

⁵ Португалия -Lei No. 88/2017, de 21 de agosto Aprova o regime juridico da emissao, transmissao, reconhecimento e execucao de decisoes europeias de investigacao em materia penal, transpoe a Diretiva 2014/41/UE, do Parlamento Europeu e do Conselho, de 3 de abril de 2014, e revoga a Lei No. 25/2009, de 5 de junho., February 17, 2019

⁶ Раздел I от Наказателно-процесуалния кодекс на Естония

националните законодателства в ЕС, имплементирали ДЕЗР. Този анализ цели изясняване до известна степен, дали универсалното решение за всички обвързани от ДЕЗР държави членки в областта на събирането на доказателства, е адекватен подход от страна на Европейския законодател. Както вече бе изяснено приоритет на ЕЗР, като модерен правен инструмент за съдебно сътрудничество, е създаването на всеобхватен механизъм за получаване на доказателства от държавите членки при зачитане на държавния суверенитет, националната сигурност и основните права и свободи на гражданите. Информацията, която е изложена по отношение на избраните за целта на анализа държави, е актуална и съобразена с последните доклади за оценка относно прилагането на ЕЗР, публикувани през май 2024 г. на повечето от обвързаните от ДЕЗР държави членки. Профилите, които са очертани съдържат акценти от приложението на ЕЗР в съответните законодателства, които са от интерес за труда и целят да разкрият добри практики и несъвършенства на имплементирането на механизма, които биха могли да се приложат аналогично както в България в частност, така и биха били релевантни на ниво ЕС.

Анализирани държави:

Португалия

Финландия

Нидерландия

Румъния

Въз основа на анализа на профилите на националните законодателства на изброените по-горе държави са идентифицирани ключови предизвикателства пред нормалното функциониране на системата на ЕЗР и са предложени конкретни мерки и добри практики

за тяхното преодоляване:

1. Приемането от изпълняващата държава на ЕЗР на английски език, по-специално при спешни случаи и ползването на кратки изречения при издаването, които да позволяват лесен превод;

2. Възможност за предприемане на действия при устна ЕЗР при спешни случаи, които да бъдат в последствие съпроводени от получаване на официалната ЕЗР в съответната изискуема форма;

3. В някои държави, включително и в България жертвата на престъплението не попада в обхвата на лицата, които могат да поискат издаване на ЕЗР. Предвиждането на подобна възможност би усъвършенствало допълнително системата на ЕЗР и допринесло за по-лесното и адекватно решаване на наказателните дела;

4. По-внимателно съблюдаване на правилото за специалност и изрично информирание и търсене на съгласието на изпълняващия орган в случаите, в които издаващата държава изявява желание да използва събраните чрез ЕЗР доказателствени материали за различни цели от посочените в ЕЗР. Злоупотребяването и заобикалянето на този принцип би довело до сериозно посегателство върху принципа на взаимното доверие и би застрашило съществуването и функционирането на инструментите за международно правно сътрудничество, които се основават на него и на принципа на взаимното признаване;

5. Аналогично задължение за своевременно уведомяване на издаващите органи следва да е налице за изпълняващите, когато бъде взето решение за прибегване към процесуална мярка, различна от исканата в ЕЗР.

6. Ускоряване на приемането и пълното имплементиране на

системата за цифров обмен на електронни доказателства – e-EDES – основната ѝ цел е да увеличи ефективността на процесите по взаимопомощ и стандартизирани форми за получаване на електронни доказателства. Платформата позволява сигурна комуникация между компетентните органи на държавите членки на ЕС за целите на получаване на доказателства и предоставяне на взаимопомощ в наказателни дела.

7. В националната структура на Република България липсва централен орган, който да приема входящи ЕЗР и да ги препраща към компетентните изпълняващи органи.

Заклучение

В заключението на изследването са систематизирани основни изводи и акценти от всяка от петте глави, от които се състои дисертационният труд.

Директива 2014/41/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 3 април 2014 г. въвежда механизъм, изцяло основан на принципа на взаимното признаване и доверие. ЕЗР представлява модерна система за правно сътрудничество в сферата на трансграничното събиране на доказателствени материали, който безспорно води до значително опростяване и ускоряване на разследвания, преодоляващи националните граници на държавите членки. Въпреки наличието на недостатъци и непълноти, ЕЗР представлява важна стъпка към по-ефективно и координирано правно сътрудничество в ЕС. Инструментът все още е в началото на пътя си на развитие на международната сцена на ЕС. Съществува значителен потенциал за усъвършенстване на тази система, което ще допринесе за по-добра защита на правата на гражданите и по-ефективно наказателно правосъдие в рамките на Съюза. Проблемите на този механизъм няма как да бъдат решени, без той самият да бъде

анализиран и разбран в детайл, към което именно е насочен и научният труд.

III. Приносни моменти

Приносът на дисертационния труд е свързан с изготвяне на **научни и приложни изводи и резултати**, които осигуряват отговор на поставените проблеми на системата на ЕЗР. Като **основни приносни моменти** могат да се сметат, както следва:

- Трудът представлява първото българско детайлно, систематично и цялостно изследване на проблематиката на Европейската заповед за разследване като модерен инструмент за международно сътрудничество по наказателноправни въпроси, с подчертан фокус и върху европейската му регулация и върху транспониращото националното законодателство на Република България. То включва обзор на научни разработки пряко и косвено свързани с темата от български и чужди автори, съдебна практика от националното и международното правораздаване, както и други вътрешни и наднационални актове и документи, имащи отношение към института на ЕЗР;
- Изяснява възможно най-детайлно докъде се разпростира приложението на тази система за правно сътрудничество в сферата на доказателственото право и как се осъществява обезсилването на предшестващите ЕЗР инструменти. Разгледани са основните принципи, въз основа на които функционира тази форма на сътрудничество. Изследването преминава през всички основни моменти от жизнения цикъл на ЕЗР - от нейното издаване във формата на единен стандартен формуляр, през нейното предаване, признаване и изпълнение, като прави подробно тълкуване;
- Трудът успява да анализира и изясни съдържанието на основанията

за отказ на признаването и изпълнението на ЕЗР, което е от ключово значение за правилното разбиране на този правен институт и неговото приложение. Направените разсъждения по проблема относно защитата на основните права на човека в контекста на приложението на ЕЗР са основен аспект от настоящия труд и водят до логични препоръки за усъвършенстване както на релевантния текст от ДЕЗР, така и в променения вече след делото Гаванозов II ЗЕЗР.

- Извършеният в труда общ преглед на различните видове транспониране на ДЕЗР в държавите членки и очертаването на няколко кратки примерни профила на избрани национални законодателства дава като резултат дефинирането на особености при приложението на ЕЗР, на добри практики и някои пропуски, които поставени на общия фон на Европейско равнище и в частност на фона на българския транспониращ закон, довеждат до допълнителни препоръки за подобряване на приложението на тази форма на сътрудничество и от практическа, и от правна перспектива.
- Извършеният сравнително-правен анализ между ЕЗР и други сходни на нея инструменти за международно сътрудничество по наказателноправни въпроси идентифицира техните допирни точки, силни и слаби страни и води до обоснован извод, че в доста хипотези ЕЗР предлага по-ефективни и бързи механизми за събиране на доказателства и носи свои отличителни характеристики, които я правят тясно специализирана и ефективна в борбата с трансграничната престъпност.

IV. Публикации, свързани с дисертационния труд

Публикации на автора по предмета на дисертационния труд

1. Papucharova G., Short Profiles of Different European Investigation Order Domestic Regulations in the European Union, International Conference Knowledge-based organization, Vol. XXV, No 2, 2019; pp.169 – 175;
2. Papucharova G., The request for mutual assistance and the European investigation order – Is the modern legal assistance instrument better than its predecessor? International Conference Knowledge-based organization, Vol. XXVI, No 2, 2020; pp. 211 - 216
3. Папучарова Д., Европейска заповед за разследване и съвместен екип за разследване – в процес на издаване в Юридическото списание на Нов български университет.

V. Публикации на автора извън предмета на дисертационния труд:

Папучарова Д., Обзор на практиката на Европейския съд по правата на човека по чл. 3 от Европейската конвенция по правата на човека, списание „Право, политика и администрация“ на Югозападен университет „Неофит Рилски“- Благоевград, том. 6, бр. 1/2019 г.; с. 38-52

SOUTH-WEST UNIVERSITY "NEOFIT RILSKI"

FACULTY OF LAW AND HISTORY

DEPARTMENT OF PUBLIC LAW SCIENCES

Georgia Krasimirova Papucharova

EUROPEAN INVESTIGATION ORDER

ABSTRACT

of a dissertation

for awarding an educational and scientific degree

*"Doctor" in the professional field 3.6. Law (Criminal
Procedure)*

Supervisor:

Prof. Dr. Dobrinka Chankova

Blagoevgrad

2025

The PhD student is enrolled in a full-time PhD program in the PhD program "*Criminal Procedure*" in scientific field 3. Social, Economic and Legal Sciences, Prof. Direction

3.6. Law, according to Order No. 1428 of 02.07.2018 of the Rector of South-West University "Neofit Rilski".

The work was discussed and sent for public defense at a meeting of the Department of Public Law Sciences at the Faculty of Law and History of SWU "Neofit Rilski" on 10.03.2025.

On the basis of Order No. 868 of 18.03.2025 of the Rector of SWU "Neofit Rilski" is an approved composition of the scientific jury and a date has been set for holding an open meeting for the defense of the dissertation.

Internal members of the scientific jury:

Prof. Dr. Kostadin Kirilov Bobev, SWU "Neofit Rilski" Assoc. Prof. Dr.

Nadezhda Yordanova Krasteva, SWU "Neofit Rilski" **Reserve member:**

Assoc. Prof. Dr. Yuliana Mladenova Mateeva, SWU "Neofit Rilski"

External members of the scientific jury:

Prof. Anton Tonev Girginov, PhD

Ass. Zhivko Angelov Velchev MD

Reserve member: Assoc. Prof. Dr. Nevena Ivanova Ruseva

On 04.06.2025 At 11:00 a.m., an open meeting of the scientific jury will be held for the defense of the dissertation.

The dissertation and the materials for the defense are available at the Mutual Fund of SWU "Neofit Rilski" at the address: Sofia. Blagoevgrad, sq. G. Izmirliev – Makedoncheto No 1, and on the website of the university: www.swu.bg.

CONTENT

I. General characteristics of the dissertation	4
1. Relevance of the scientific work.....	4
2. Subject and scope of the scientific work	6
3. Purpose, thesis and tasks of the scientific work.	7
4. Methodology of research work.....	10
5. Volume and structure of the scientific work	11
6. Bibliography.....	12
II. Content of the dissertation	12
Introduction.....	12
1. Chapter One. Nature, History, Bodies and Models of International Cooperation in Criminal Matters	12
2. Chapter Two. Analysis of Directive 2014/41/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the European Investigation Order	13
3. Chapter Three. The European Investigation Order in relation to other judicial cooperation instruments.....	22
4. Chapter Four. Transposition of Directive 2014/41/EU of the European Parliament and of the Council into Bulgarian national legislation.....	23
5. Chapter Five. Transposition of the Directive by the different Member States.....	24
Conclusion	27
III. Contribution points.....	28
IV. Publications related to the dissertation.....	30

I. General characteristics of the dissertation

1. Relevance of the scientific work

The relevance of this dissertation is mainly due to the exceptional importance of international legal cooperation in criminal matters, which is the most serious weapon at its disposal in the fight against dynamically developing cross-border crime. The free exchange of goods, services, capital and information, as well as the free movement of people between countries, opens up new opportunities for the international organized crime organization crime and it reaches new and increasingly complex dimensions. In the context of globalization and digitalization of today's world, the need for effective and modern tools for cooperation between states in the field of criminal law is becoming more and more tangible. With the development of technology in the 21st century, opportunities are opening up for the establishment of new forms of cooperation between countries. There is hardly a country that does not recognize and does not resort to the various mechanisms for legal assistance, regardless of whether it is an investigation with an international element or an entirely domestic one.

Historically, the first form of cooperation in criminal law has been extradition, which regulates the issue of the surrender of persons between different States for the purpose of prosecuting them. In the 20th century, after World War II, the formation of international organizations such as the United Nations and Interpol began, which played a key role in coordinating international legal cooperation. The development of the European Union (EU) also has a major impact. Gradually, legal cooperation within the EU has evolved. The creation of a common economic and legal space, the definition of the principle of mutual recognition and trust as its "cornerstone" leads to a rethinking of existing cooperation mechanisms and the adoption of new ones, such as the European Arrest Warrant (EAW) and the European Investigation Order (EIO). Following the adoption of the EAW, the EIO is the second instrument entirely based on the

principle of mutual recognition and trust between Member States and allows for a simplified procedure for the transfer of evidence – regardless of whether it is already available in the executing State or should be collected by it. It introduces a new simplified procedure for the transmission of evidence between EU Member States on the international scene of criminal law cooperation, completely shifting the application of requests for legal aid under the 2000 Convention on Mutual Legal Assistance in this area. In Directive 2014/41/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the European Investigation Order (EIO), the legislator incorporated the idea of a single, accelerated and non-administrative system for the collection and transmission of evidence between different countries, replacing the previously highly fragmented legal framework in the field of international evidence law.

The provisions for the implementation of the DTT were transposed into Bulgarian law by the European Investigation Order Act of 7 February 2018, which entered into force on 23 February 2018 (EEZ). Previously, there was no special law on international cooperation and mutual legal assistance in the Republic of Bulgaria, but the provisions on this issue were included in the Criminal Procedure Code.

This paper contains an analysis of the European regulation of the EIO and of the Bulgarian law transposing the DESP, identifying both the advantages and weaknesses of the instrument. The topic is relevant because the EIO is still a relatively new mechanism for cooperation in criminal matters. Over a period of almost 10 years of application, the practice relating to EIO has given rise to further reflection on various aspects of this form of legal cooperation. Significant attention is paid to key court decisions leading to changes not only in the LEA, but also in other national legislations.

2. Subject and scope of the scientific work

The subject of the research of the dissertation is the main characteristics

of the EIO as a mechanism for legal cooperation in criminal matters – scope, form, issuance, transmission, recognition, enforcement, competent issuing and executing authorities, grounds for refusal of recognition and enforcement. In this regard, the object of research can be divided into two main ones – European and Bulgarian regulation of EIOs. examines key points of their content.

A separate chapter focuses on a comparative legal analysis between EIOs and other legal cooperation instruments that is of interest for labour research purposes, draws clear boundaries between them, identifies the EIO's points of contact with other forms of cooperation, as well as its weaknesses.

The paper also includes basic information on the transposing legislation of the other Member States participating in the TEZ and contains interesting comparisons and examples from a theoretical and practical point of view.

Particular attention is paid to the protection of fundamental human rights and freedoms in the context of the implementation of the EIO and a critical analysis of the incorporation of this principle into a separate ground for refusal to recognise and execute an EIO.

With the growing role of international legal cooperation in criminal matters, including the EIO as its mechanism, and the accumulation of practice on the subject under consideration, the issues of the relationship between the various instruments of cooperation, the preservation of state sovereignty in this area of law and the danger of infringement of specific fundamental rights of the individual are becoming more and more relevant. The topic of the balance between the interests of sovereign states, those affected by the application of the EIO and the main interest in effective international criminal justice continues to be actively discussed and contributes to the importance of the dissertation.

3. Purpose, thesis and tasks of the scientific work

The aim of the scientific work is an in-depth study, identification, systematization and definition of the main aspects of the EIO and its relations

with other, similar instruments for international cooperation in criminal matters. To achieve this goal, the study sets as its starting point the specification of the place of the EIO in the history of international legal cooperation and its models and focuses on the analysis of the principle of mutual recognition, which is the basis of its regulation. By studying and analysing these elements, the work delineates more clearly the boundaries between the EIO and other similar arrangements, highlights gaps in the European and national arrangements of this mechanism and provides guidance for their improvement.

This study argues that the draft directive on a European investigation order submitted by seven Member States in 2010, representing the last step on the long road towards the establishment of a European regulation on the taking of evidence at international level, has been a success. Although the structure of this instrument is complex and it is aimed at conducting investigative actions abroad, and in order to obtain evidence already in the possession of the executing State, it succeeds in revealing a new application of the principle of mutual recognition, combined with the flexibility of the system of mutual legal assistance. Despite the will of the European legislator to create a single, maximally simplified and fast mechanism for collecting evidence, many questions arise during the application of the EIO about what exactly falls within the scope of the new regulation and what procedural actions can be its subject. The study seeks to clarify in as much detail as possible how far this system of legal cooperation in the field of evidence extends and on what principles the invalidation of the preceding EIO instruments is carried out.

The specific tasks are:

- Identification of the position of the EIO in the history and methodology of international cooperation in criminal matters; Setting dividing lines between its mechanism and the model of mutual legal assistance; Clarification of the application of the principle of mutual recognition,

which is defined as a driver of European integration in criminal matters and how it operates in the context of the EIO, which creates a new and modernised image of it;

- Detailed analysis of Directive 2014/41/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the European Investigation Order – tracing the chronology of the draft directive to its current current version, analysis of the objectives of the European legislator, the scope, the concept of competent issuing authority, grounds for refusal to recognise and execute an EIO;
- Carrying out a comparative legal analysis between the EIO and other similar instruments for international cooperation in criminal matters in order to clearly outline their common points, purpose and function, strengths and weaknesses;
- Analysis of the transposition of Directive 2014/41/EU of the European Parliament and of the Council into the Bulgarian national legislation, review of key changes for the period of validity of the LEZA, analysis of the single standard form for issuing EIO by sections and identification of best practices for its completion;

4. An overview of the transposition of the DIST by the different Member States and a brief outline of the national implementing laws of Portugal, Finland, the Netherlands and Romania, aimed at clarifying whether the EIO is an adequate solution in the field of evidence by the European legislator and to what extent the approach of those countries is similar, what specificities in the application of the EIO lead to the specificities of the relevant national legislation under consideration, good practices and critiques; Methodology of research work

This dissertation uses a variety of research and methodological approaches, which are necessary due to the broad and interdisciplinary nature of the issues under consideration.

Research methodology

The methodology of the study includes several main approaches: normative, documentary, theoretical, historical-chronological, logical-analytical, teleological and systemic, combined with comparative legal analysis.

Descriptive-analytical and linguistic approach

In order to explain the content of relevant normative provisions, where necessary, a descriptive-analytical and linguistic approach has been used to clarify the semantics.

General scientific and specialized methods

The methodological basis of this work is a set of general scientific and specialized methods for conducting scientific research. Among the general scientific methods are deduction, induction, analysis, synthesis and comparison, combined with a critical-analytical approach.

Historical development and evolution

This allows not only to trace the historical emergence and development of the EIO as a modern mechanism for collecting and transmitting evidence at the international level, but also to explain the trends in the evolution of international legal cooperation in criminal matters and the need for a new approach and uniform regulation in this area of law.

Evaluation of legislation

Through the critical-analytical and comparative legal method, an assessment of the legislation governing the EIO mechanism at European and national level has been carried out. On the basis of this analysis, *de lege ferenda* recommendations can be proposed to improve the existing legal framework.

1. Volume and structure of the scientific work

The dissertation consists of an introduction and five chapters, ending with a conclusion, appendices and a list of publications. The work has a total volume of **188 pages**, including the contents, bibliography and appendices. The content part consists of five chapters, each containing specific sections. The bibliographic reference includes **33** titles of scientific literature, **15** Internet sources, **25**

normative acts, **18** strategic acts, **13** sources of case law, **168** footnotes and **6** figures/tables.

II. Content of the dissertation Introduction

The introduction outlines the topic of the dissertation research, substantiates the relevance and significance of the study, namely the key role of international legal cooperation in the fight against cross-border bias and in particular in the context of progressive globalization and digitalization, providing new horizons for perpetrators of crimes. The subject, purpose, research hypothesis and the tasks of the research are brought to the fore.

1. Chapter One. Nature, history, bodies and models of international cooperation in criminal matters.

Chapter One aims to trace the history of international legal cooperation, to understand its models – that of mutual legal assistance and cooperation based on the principle of mutual recognition, examples of various mechanisms belonging to these models, the specific role of the competent institutions in the field of motor vehicles in criminal matters. legal aid under the Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters between the Member States of the European Union of 2000

The issue of the collection and transmission of evidence between different countries is undergoing intensive discussions and shows adaptability to the development of EU legislation in criminal matters. This chapter traces the evolution of the law of evidence in the EU towards the introduction of a comprehensive system for the taking of evidence in criminal cases, based on the principle of mutual recognition and covering all types of evidence, and the establishment of common standards for the taking of evidence in criminal proceedings through the establishment of the EIO mechanism.

2. Chapter Two. Analysis of Directive 2014/41/EU of the European

Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the European Investigation Order.

Section 1 of this Chapter provides an overview of key provisions of the TPPO. The section also contains information on the project submitted in 2010. from Austria, Bulgaria, Belgium, Estonia, Slovenia, Spain and Sweden. Some key provisions of the EIO regulation are examined in order to make a comparative analysis between them and other European Regulations.

Section 2 analyses the scope of the EIO. Despite the clear main objective of the EIO, namely the creation of a single mechanism for investigative measures aimed at gathering evidence, the process of transposition of the EIO raises many questions about what exactly falls within the scope of the regulation and what procedural actions can be the subject of it. cooperation in the field of the law of evidence and on what principles the invalidation of the predecessor EIOs is carried out. For this purpose, various aspects of the main content of the TPPO are considered. In order to achieve maximum clarity, a clear distinction is made between legal cooperation and police cooperation, the concepts of "any investigative action" and "relevant provisions" are analyzed, examples of provisions that are not affected by the regulation of the EIO are presented, the content of the compatibility rule and the principle of specialty, which operate in the application of the EIO, are explained.

Section 3 pays particular attention to the admissibility of evidence collected through the EIO mechanism. The problem of how to deal with the results of investigative measures that are lawfully obtained in the executing State, but despite the obligation to comply with the principle of legality by both States, turn out to be illegal in the issuing Member State, remains unresolved. It may turn out that the evidence was collected in violation of the law. Therefore, observance of the principle of legality in the taking of evidence is the basis for a mandatory bilateral admissibility test, which is carried out both by the issuing

Member State and by the executing one. Moreover, the results of this examination in both interested States are interdependent – a contradiction with the principle of legality in the issuing State leads to a refusal to carry out the requested investigative measure in the executing State, and failure to comply with the principle of legality in the executing State leads to a rejection of the admissibility of the evidence collected.

The analysis in this section is gradually refracted through the prism of the Bulgarian legislation transposing the EIO and comes to the conclusion that it should not be possible to issue an EIO in a situation where the Bulgarian criminal procedure law provides for exceptions to the taking of evidence, such as: the prohibition on questioning a witness about facts about which he has learned in his capacity as defence counsel or attorney (Art. 121, Al. 2 of the CPC) or the questioning of an undercover officer as a witness, although there are sufficient grounds to assume that as a result of the testimony there may be a real danger to his life or health (Art. 123a, para. 1 of the CPC), or obtaining testimony by using inadmissible methods of interrogation (for example, through coercion or unlawful threat).

The use of an EIO cannot circumvent the prohibitions established in Bulgarian criminal proceedings, nor the so-called "relative exclusion rules", such as questioning as a witness a person who has exercised his right to refuse to testify in the Republic of Bulgaria (Art. 121, para. 2 of the CPC), if in another Member State such rights have not been granted to him. This conclusion is general and applies to any other domestic legislation of the Member States which have transposed the DTT and is an expression of the principle of safeguarding their State sovereignty in the context of criminal justice.

Section 4 examines in detail the concept of 'issuing authority' in the context of the application of an EIO. The requirement of the regulation is that the EIO must always be issued by a judicial authority, and in cases where the authority

does not have one, it must be confirmed by a judicial authority before being submitted for execution to the relevant executing State. The analysis included in this section examines the extent to which the requirement for the issuing authority to be judicial is absolute and when an authority actually has the status of a judicial authority. It is concluded that the Prosecutor's Office is a guarantor of legality before the courts, which in turn makes it a full-fledged participant in the administration of justice, insofar as it does not primarily monitor the protection of the interest of a specific unit of the public administration, but takes into account and defends the public interest arising from the observance of the law. For this reason, Article 2 of the TEZ equates the Public Prosecutor's Office on an equal footing with the courts. Similarly, in cases where an administrative authority carries out investigative functions similar to those of the Public Prosecutor's Office, it does not result in it losing its status as an administrative authority and, as such, its structural and functional subordination to the administrative hierarchy, and, above all, it is not able to acquire the necessary competence to form the assessment of necessity and proportionality under the Directive.

Section 5 focuses on the grounds for refusal to recognise and execute a European Investigation Order. The EIO mechanism provides for the "burning" of the classic grounds available for requests for mutual assistance and the execution of a European Investigation Order. In this respect, the regulation of the EIO goes far beyond other EU measures. even than that of the Framework Decision on the European Arrest Warrant, which is also based on the principle of mutual recognition.

The grounds for refusal are listed in Article 11 and Chapter IV of the TFEU in an exhaustive list which must be interpreted restrictively. They are an exception to the principle of mutual recognition. Therefore, there is no way to refuse the execution of an EIO on grounds that do not fall within the scope of this list. Attention is paid to each of the grounds for refusal incorporated in Art. 11, which is important for the maximum clarification of the will of the legislator,

embedded in each of these texts.

The section includes a section on respect for fundamental human rights in the context of the application of the EIO. It examines key case law on the relationship between the EU and Member States' national laws when it comes to standards of protection of fundamental rights in the field of criminal justice.¹ The CJEU is very clear on the question of whether Member States can prioritise their national law at the expense of EU law: such an interpretation undermines the effectiveness and violates the principle of the primacy of EU law. Whenever the EU legislator harmonises regulation in the field of fundamental rights protection in specific cases, Member States automatically lose their powers to incorporate higher standards of procedural safeguards, even on the basis of their national constitution. In these cases, the EU decides which level of protection is adequate, as it strikes a balance between the security of fundamental rights, on the one hand, and the effectiveness of EU law and mutual cooperation in criminal matters, on the other.

The analysis of the lack of respect for fundamental rights as a ground for refusal makes it clear that it is difficult to rely entirely on the presumption that fundamental rights are necessarily respected in every practical case. With a correct interpretation of its purpose and content, the inclusion of this ground is a step forward in improving cooperation based on mutual recognition and trust, because it contributes positively to strengthening and underlining the importance of the fundamental rights and freedoms of EU citizens and creating favourable conditions for establishing the much-sought balance between their protection and the implementation of an adequate policy against cross-border crime. Here the need for a balanced formulation of the text of Art. 11 pairs. 1, letter f). At the moment, the provision on this ground allows for interpretation, which may lead to an automatic re-examination of the enforcement decision, distrust would

¹ Case C-399/11, Judgment of the Court (Grand Chamber), 26 February 2013. Stefano Melloni v Ministerio Fiscal

replace mutual trust, and the principle of mutual recognition would be devoid of its very essence. In order to avoid turning this ground into a kind of refuge to which the executing authorities can resort when there is no other ground for refusal of an issued EIO in the work, a proposal has been made for a slight correction of the text of Art. 11, para. 1, b. f):

From: "(...) if there are substantial grounds for believing that there **would be** a breach of EU fundamental rights as a result of the relevant investigative measure referred to in the EIO'

C: 'there are substantial grounds to believe that the execution of the investigative measure referred to in the EIO is incompatible with the obligations of the executing State under Article 6 TEU and the Charter;'

Despite the seemingly minor modification of the text, this would narrow its application to exceptional cases and eliminate the possibility of unnecessary interpretation.

At the end of the section, the Bulgarian approach to the protection of fundamental human rights in the context of the implementation of the EIO is examined. The landmark judgment in the field of cooperation in criminal matters *Gavanozov II* is examined in detail. This is the first case in which the Court *de facto* prohibits the use of a mutual recognition instrument in the field of criminal law due to non-compliance with fundamental rights. As a result of the judgment in this case, amendments and supplements to the Law on the Protection of Natural Resources, the Criminal Procedure Code and the Criminal Procedure Code, which have been discussed in detail. The amendments aimed at eliminating the practical obstacles for the Bulgarian competent issuing and executing EIO authorities to legitimately use this instrument for legal cooperation in criminal matters. They also provide a guarantee that legal remedies equivalent to those provided for in a similar national case will be available to the actions for the collection of evidence subject to the EIO, by virtue of the subsidiary application of the CPC.

This work also makes a proposal for further improvement of the possibility created by the amendments to appeal against the substantive legal grounds for issuing an EIO by persons whose personal or property rights are directly and immediately affected by the execution of the EIO.

Art. 6 Conditions for issuing a European Investigation Order:

(4) Persons whose personal or property rights are directly and immediately affected by the execution of the European Investigation Order may appeal against the substantive grounds for its issuance within 14 days from the date of becoming aware of the performance of the investigation action or the judicial investigative action

1. the relevant court of first instance, when the order was issued in the pre-trial proceedings;

2. the court that issued it in the court proceedings;

3. the relevant district court, when the order is issued by an administrative body in the cases of Art. 44, para. 2 and Art. 52, para. 4 of the Administrative Violations and Penalties Act.

(5) The persons under Para. 4 shall have the right to familiarize themselves with the materials in the respective file.

Art. 11 Recognition procedure by a court:

(4) The legality of the ruling for recognition of the European Investigation Order may be appealed by the person affected by the judicial investigation action within 7 days of becoming aware of its execution before the relevant court of appeal. The Court of Appeal rules on the private appeal within 7 days in a closed session with a ruling that is final.

(5) The person referred to in Para. 4 shall have the right to familiarize

himself with the materials in the respective file

Art. 12 Procedure for recognition by a public prosecutor:

(5) The legality of the decree for recognition of the European Investigation Order may be appealed by the person affected by the investigation action within 7 days of becoming aware of its execution before the respective regional court. The court rules on the private appeal alone within 7 days in a closed session with a ruling that is final.

(6) The person referred to in Para. 5 shall have the right to familiarize himself with the materials in the respective file.

The proposed additions to the cited provisions of the LEZA provide sufficient information to interested parties to be able to fully exercise their right of access to effective legal remedies when carrying out investigative and judicial investigative actions against them. Without this addition, the amendments made to Art. 6 and Art. 12 of the LEZA are ineffective and non-functional.

At the end of this section, an overview of personal data protection is also provided through the perspective of the EIO application. The main applicable principles for the protection of personal data, which are related to international cooperation in criminal matters, which is carried out through an EIO, are considered – the principle of fairness and transparency (in particular in the processing of electronic evidence), the principle of limitation of the purposes for which the data are used and the principle of their minimization, the principle of limitation in the storage time. Through the analysis of the listed basic principles in the protection of personal data, some recommendations are formed for improving the measures that have been taken in this area when creating the regulation of the EIO:

1. Need for more in-depth training of law enforcement authorities, especially with regard to data protection limitations related to electronic evidence and

open-source big data;

2. Need for enhanced data security;
3. The need to improve the quality of electronic evidence and open-source big data;
4. The need to strengthen the protection of the principle of purpose limitation and data minimization;
5. Need to strengthen the protection of the principle of purpose limitation and data minimization.

3. Chapter Three. the European Investigation Order in relation to other forms of legal cooperation.

Chapter Three examines the relationship between the EIO and other similar instruments for legal cooperation in criminal matters. There are difficulties in interpreting the regulations of the various instruments for legal cooperation in criminal matters between EU Member States and after the transposition and thus practical application of the EIO regulation. the issuing authorities concerned to have recourse to another such order, such as an EAW, an order to freeze evidence, the formation of a joint investigation team or a request for legal aid. It is therefore important to make a comparative analysis between EIOs as a modern instrument for legal cooperation in criminal matters based on the principle of mutual recognition and other forms of cooperation, taking into account the fact that a large part of them are not replaced by the regulation of the EIO and it does not preclude their application.

This chapter contains comparative legal analyses between:

1. European Investigation Order and Evidence Tools;
2. EIO and European Arrest Warrant (EAW);
3. European Investigation Order and Joint Investigation Team (JIT);

4. Chapter Four. Transposition of Directive 2014/41/EU of the European Parliament and of the Council into Bulgarian national legislation.

Chapter Four, entitled "Transposition of Directive 2014/41/EU of the European Parliament and of the Council into Bulgarian National Law", examines the history of the adoption of the European Investigation Order Act in fulfilment of the obligations of the Republic of Bulgaria, a direct result of its membership in the European Union.²

Prior to the adoption of the LPA, there was no special law on international cooperation and mutual legal assistance in the Republic of Bulgaria, but the provisions on this issue were included in the CPC. The chapter goes through both changes after the entry into force of the law.³

The normative act adopted by the Republic of Bulgaria appears to be special in relation to the general provisions of the CPC. This is also explicitly mentioned in § 3 of the Additional Provisions of the LEZA. From the moment of entry into force of this normative act, legal relations relating to international legal cooperation in criminal matters between EU countries that have transposed the TPEZ into their national legislation are resolved in accordance with its procedure.

The analysis in this chapter goes through the main points in the LRP:

Section 1: Issuance of a European Investigation Order;

Section 2: Competent issuing authorities and initiative for issuing an EIO

² Public consultation - Draft Law on the European Investigation Order; Appendix No. 2 to Art. 22, para. 1 of the Ordinance on the Scope and Methodology for Conducting an Impact Assessment

³ Law on Amendment and Supplement to the Law on the Protection of Natural Resources, promulgated SG, No. 32 of 26 April 2022 and the Law on Amendment and Supplement of the LEZA, promulgated in the Declaration of Independence. SG, No. 36 of 23 April 2024

under Bulgarian law;

Section 3: Single Standard Form for the issuance of a European Investigation Order;

Section 4: European Investigation Order linked to a previous European Investigation Order;

5. Chapter Five. Transposition of the Directive by the different Member States.

Chapter Five examines the approaches that EU countries use to implement the provisions of the TPPD can be classified into several groups, which can be classified into several groups:

- transposition into a special law⁴;
- transposition into a general law on the recognition of EU decisions in criminal matters⁵;
- transposition by supplementing and/or amending the relevant Criminal Procedure Code in the country⁶

Section 1 of this chapter outlines brief profiles of some of the national legislation in the EU that has implemented the SEPO. This analysis seeks to clarify to some extent whether a one-size-fits-all solution for all EFT Member States in the area of the gathering of evidence is an adequate approach by the European legislator. As has already been clarified, the priority of the EIO as a modern legal instrument for judicial cooperation, is the establishment of a comprehensive mechanism for obtaining evidence from Member States, while

⁴ Belgium -22 May 2017. - Loi relative à la décision d'enquête européenne en matière pénale (NOTE : Consultation des versions antérieures à partir du 23-05-2017 et mise à jour au 26-01-2024;

⁵ Portugal -Lei No. 88/2017, de 21 de agosto Aprova o regime juridico da emissão, transmissão, reconhecimento e execucao de decisoes europeias de investigacao em materia penal, transpoe a Diretiva 2014/41/UE, do Parlamento Europeu e do Conselho, de 3 de abril de 2014, e revoga a Lei No. 25/2009, de 5 de junho., February 17, 2019

⁶ Section I of the Estonian Code of Criminal Procedure

respecting state sovereignty, national security and citizens' fundamental rights and freedoms. The information presented with regard to the countries selected for the purpose of the analysis is up-to-date and in line with the latest evaluation reports on the implementation of the EIO published in May 2024 of most of the Member States bound by the EFT. The profiles that are outlined contain highlights from the application of the EIO in the relevant legislation, which are of interest to the labour and aim to reveal good practices and imperfections in the implementation of the mechanism, which could be applied similarly in Bulgaria in particular, and would be relevant at EU level.

Countries analyzed:

Portugal

Finland

Netherlands

Romania

Based on the analysis of the profiles of the national legislations of the countries listed above, key challenges to the normal functioning of the EIO system have been identified and specific measures and good practices have been proposed to address them:

1. The acceptance by the executing State of the EIO in English, in particular in urgent cases, and the use of short sentences at issuance that allow for easy translation;

2. Possibility to take action in case of an oral EIO in an emergency, which will subsequently be accompanied by the receipt of the official EIO in the appropriate required form;

3. In some countries, including Bulgaria, the victim of the crime does

not fall within the scope of persons who can request the issuance of an EIO. Providing for such a possibility would further improve the EIO system and contribute to the easier and more adequate resolution of criminal cases;

4. Closer adherence to the speciality rule and explicitly informing and seeking the consent of the executing authority in cases where the issuing State wishes to use the evidence gathered by the EIO for purposes other than those specified in the EIO. Abuse and circumvention of this principle would seriously undermine the principle of mutual trust and jeopardise the existence and functioning of the instruments of international legal cooperation based on it and on the principle of mutual recognition;

5. A similar obligation to notify issuing authorities in a timely manner should be present for executing authorities when a decision is taken to resort to a procedural measure other than that requested in the EIO.

6. Accelerating the adoption and full implementation of the system for the digital exchange of electronic evidence – e-EDES – its main objective is to increase the efficiency of mutual assistance processes and standardised forms for obtaining electronic evidence. The platform allows secure communication between the competent authorities of the EU Member States for the purpose of obtaining evidence and providing mutual assistance in criminal cases.

7. The national structure of the Republic of Bulgaria does not have a central authority to accept incoming EIOs and forward them to the competent executing authorities.

Conclusion

The conclusion of the study systematizes the main conclusions and highlights from each of the five chapters that make up the dissertation.

Directive 2014/41/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 introduces a mechanism fully based on the principle of mutual recognition and trust. The EIO is a modern system of legal cooperation in the field of cross-border gathering of evidence, which undoubtedly leads to a significant simplification and acceleration of investigations crossing Member States' national borders. Despite its shortcomings and incompleteness, the EIO represents an important step towards more effective and coordinated legal cooperation in the EU. The instrument is still at the beginning of its development path on the EU's international stage. There is significant potential for improving this system, which will contribute to better protection of citizens' rights and more effective criminal justice within the Union. The problems of this mechanism cannot be solved without analyzing and understanding it in detail, which is exactly what the scientific work is aimed at.

III. Contribution points

The contribution of the dissertation is related to the preparation of **scientific and applied conclusions and results** that provide an answer to the problems posed by the EIO system. The **main contribution points** can be considered as follows:

- The work is the first Bulgarian detailed, systematic and comprehensive study of the problems of the European Investigation Order as a modern tool for international cooperation in criminal matters, with a strong focus on its European regulation and on the transposing national legislation of the Republic of Bulgaria. It includes an overview of scientific works directly and indirectly related to the topic by Bulgarian and foreign authors, case law from national and international justice, as well as other internal and supranational acts and documents related to the EIO institute;
- It clarifies in as much detail as possible how far the application of this system of legal cooperation in the field of evidence law extends and how

the invalidation of the preceding EIO instruments is carried out. The basic principles on the basis of which this form of cooperation functions are considered. The examination goes through all the main moments of the life cycle of an EIO - from its issuance in the form of a single standard form, through its transmission, recognition and execution, making a detailed interpretation;

- The paper manages to analyse and clarify the content of the grounds for refusal to recognise and execute an EIO, which is key to a proper understanding of this legal institution and its application. The reflections made on the problem of the protection of fundamental human rights in the context of the application of the EIO are a fundamental aspect of the present work and lead to logical recommendations for improving both the relevant text of the DEWP and the LWP, which has already been amended after the Gavanozov II case.
- The overview of the different types of transposition of DEZ in the Member States and the outlining of several brief indicative profiles of selected national legislations results in the definition of specificities in the application of the EIO, of good practices and some omissions that are placed against the general background at European level and in particular against the background of the Bulgarian transposing law, lead to further recommendations to improve the application of this form of cooperation from both a practical and legal perspective.
- The comparative legal analysis between the EIO and other similar instruments for international cooperation in criminal matters identifies their common ground, strengths and weaknesses and leads to a reasonable conclusion that in many hypotheses the EIO offers more effective and faster mechanisms for collecting evidence and has its own distinctive characteristics that make it highly specialized and effective in the fight against cross-border crime.

IV. Publications related to the dissertation Publications of the author on the subject of the dissertation

1. Papucharova G., Short Profiles of Different European Investigation Order Domestic Regulations in the European Union, International Conference Knowledge-based organization, Vol. XXV, No 2, 2019; pp.169 – 175;
2. Papucharova G., The request for mutual assistance and the European investigation order – Is the modern legal assistance instrument better than its predecessor? International Conference Knowledge-based organization, Vol. XXVI, No 2, 2020; pp. 211 - 216
3. Papucharova D., European Investigation Order and Joint Investigation Team – in the process of publication in the Law Journal of New Bulgarian University.

V. Publications of the author outside the subject of the dissertation:

Papucharova D., Review of the Practice of the European Court of Human Rights under Art. 3 of the European Convention on Human Rights, Journal "Law, Politics and Administration" of the South-West University "Neofit Rilski" - Blagoevgrad, vol. 6, no. 1/2019; pp. 38-52